

ADAM

Anul III — No. 45

Redactor: I. LUDO

1 Ianuarie 1932

POETUL ELIEZER STEINBERG

de KOLNIK

COLABOREAZĂ DNII: I. BRUCĂR, BARBU
LĂZĂREANU, ION CĂLUGĂRU, DR. YGREC
I. LUDO. ILUSTRAȚII DE: K O L N I K

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: STRADA STUPINEI 19 — BUCUREȘTI, IV

Abonamentul anual Lei 150
www.dacoromanica.ro

Filozofia celei de a patra porunci decalogale

de I. BRUCĂR

o o o

Cine a răsfoit oricât de puțin o carte de morală, știe că toate normele etice, fie că ele sunt decalogale sau profane, filosofice numai, au un caracter afirmativ sau negativ. Decalogul de pildă, în afară de porunca a IV și a V-a, e o înșirare de norme negative; să nu-ți faci ție chip cioplit, căci eu sunt eternul Dumnezeu; să nu iei numele eternului Dumnezeu în deșert; să nu ucizi; să nu preacurvești; să nu furi; să nu mărturisești strâmb; să nu poțestești casa aproapelui tău, nici nevasta lui, nici roaba lui, etc. Numai poruncile decalogale a IV și a V-a au un caracter pozitiv. Așa porunca a V-a : Cinstește pe tatăl și pe mama ta, ca să trăiești mulți ani pe pământul pe care ți l'a dat Dumnezeu, — iar porunca IV-a sună în întregimea ei astfel :

„Adu-ți aminte de ziua de odihnă ca să-o sfințești. Să lucrezi șase zile și să-ți faci lucrul tău. Dar ziua a șaptea e ziua de odihnă închinată Domnului Dumnezeului tău; să nu faci nici o lucrare în ea, nici tu, nici fiul tău, nici fiica ta, nici robul tău, nici roaba ta, nici vita ta, nici străinul care este în casa ta. Căci în șase zile a făcut Domnul cerurile, pământul și marea, și tot ce este în ele, iar în ziua a șap-

tea s'a odihnit; de aceea a binecuvântat Domnul ziua de odihnă și a sfințit-o”.

Dacă ne referim acum la normele morale profane, acelea ale oricărui sistem de morală, deductiv sau normativ, cum se mai poate spune, am găsi deasemeni numeroase pilde de porunci, sentințe sau norme cu un acelaș caracter. Cele mai cunoscute și cari alături de poruncile decalogale formează patrimoniul spiritual al omenirii, sunt de pildă norma : „ce ție nu-ți place, altuia nu face”, sau normele imperativ categorice, din „Critica rațiunii practice” a lui Kant. Acestea din urmă sunt după noul comentariu al lui A. Liebert ¹⁾ în număr de trei și anume : a) lucrează numai după acele maxime, așa ca să voiești ca ele să devină o lege generală; b) lucrează în așa fel ca și cum maximele comportării, tale ar deveni prin voința ta legi generale ale naturii; c) lucrează în așa fel ca să folosești omenirea atât în persoana ta, cât și în persoana oricărui altuia, ca un scop, nu ca un simplu mijloc.

În voința aceasta a omului am pu-

1) „Kants Ethik”.

tea găsi valoarea normei ca valoare)²⁾.

Interesant în studiul acestor norme este însă constatarea ce nemijlocit o facem, că numai normele cu caracter pozitiv au fost într-adevăr urmate până azi de oameni. Odihna în a șaptea zi a săptămânii este respectată, iar porunca „respectului” copiilor față de părinți, așisderea este ascultată și formează chiar temelia de nesdruncinat după unii, a familiei. În schimb normele negative: să nu ucizi, să nu furi, etc. deși sunt enunțate de mii de ani și omenirea a progresat în cultură și civilizație, au rămas încă simple deziderate.

Unii filosofi au căutat firește să dea o explicație acestui fapt care la prima vedere pare a fi curios. Așa ei susțin că normele păzitive sunt acelea cari contribuie ca omul să fie fericit pe pământ, fiindcă prin ele omul își afirmă voința de viață: odihnindu-se în ziua a șaptea, ascultând pe părinți și lucrând în așa fel ca munca și comportarea sa să devină normă de conduită pentru toți oamenii, adică toți oamenii să lucreze și să se comporte la fel, ca unul singur. De aci și afirmarea: ce tie nu-ți place, altuia nu face. Acceptând aceste norme, omul se declară astfel partizanul unei morale clădită pe respectul reciproc și pe muncă. E partizanul unei morale care s'ar putea numi și „morală vieții cotidiene”. Dimpotrivă însă, normele morale negative, rămase până acum simple deziderate, formulate numai, — fac pentru alți filosofi dovada că alături de fapta care se ajustează pe principiile pozitive, cari contribuie la menținerea vieții pe pământ și la fericirea oamenilor, — mai

e și fapta care neagă viața, munca, familia. Pentru acești gânditori, normale negative, întrucât nu și-au găsit vre-o realizare până acum, — sunt tocmai confirmarea că fericirea nu poate fi găsită pe pământ, că viața se oglindește în moarte și invers, că în sfârșit, munca nu e în nici un caz scopul suprem al vieții. Deaceia ei și neagă adevărul că „munca e brățara de aur”, cum se spune. Pentru aceștia liniștea e din contră supremul bine: Pentru ei este adevărat ceia ce cântă poetul.

„Ein Narr ist viel bemueht, des
Weisen ganzes Tun
„das zehnmal edler ist, heisst lieben,
schauen, ruhn“.

Dacă adâncim puțin lucrurile, pare într-adevăr că munca nu i-a făcut pe oameni fericiți. Ar fi să mergem însă prea departe cu gândul, dacă ne-am adânci în această problemă. Ea se leagă prea mult și în multiple fațete, cu o idee pe care eu aș fi inclinat să-o numesc corelatul muncă-odihnă, mișcare-repaos, activitate-liniște, diavol-Dumnezeu, criticism - dogmatism, etc. Problema ar putea lua proporții cosmice și s'ar lega nu numai cu divinitatea și viața stelelor, cu viața biologică și contemplația filosofică și poetică. În felul acesta însă, cu toate că s'ar mări perspectiva sub care o problemă poate să fie privită, am complica totuș lucrurile.

Deaceia să rămânem în cadrul fie și mai restrâns în care problema normelor morale poate să fie discutată în legătură cu decalogul. Dar și în această limită impusă, deși am mai putea lega poruncile divine cu ideea de sfințenie a lor căpătată prin însăși formularea ce le-a fost dată dela început, — pare că norma a IV-a deca-

2) Vezi H. Rickert, System der Philosophie, vol. I.

logală conține într'ânsa un conflict. Voiesc să spun că nici în privința ei, văzută ca o normă pozitivă, nu se petrec lucrurile așa de simplu. Odihna pe care o poruncește Dumnezeu pentru ziua a șaptea, nu apare cu alte cuvinte ca dela sine înțeleasă, pentru oameni. Altminteri, nu ne-am putea explica adăugirea pe care cartea „Exodul” o dă acestei porunci :

„Domnul a vorbit lui Moise și i-a zis: Vorbește copiilor lui Israel și spune-le: „Să nu care cumva să nu țineți Sabatele mele, căci aceasta va fi între Mine și voi și urmașii voștri, un semn după care se va cunoaște că eu sunt Domnul care vă sfințesc. Să țineți Sabatul căci el va fi pentru voi ceva sfânt. Cine-l va călca va fi pedepsit cu moartea. Cine va face vre-o lucrare în ziua aceasta va fi nimicit din mijlocul poporului său. Să lucrezi șase zile, dar a șaptea este Sabatul ziua de odihnă închinată Domnului. Cine va face vre-o lucrare în ziua Sabatului va fi pedepsit cu moartea. Copiii lui Israel să păzească Sabatul prăznuindu-l, ei și urmașii lor ca un legământ necurmat. Aceasta va fi între mine și copii lui Israel un semn vecinic; căci în șase zile a făcut Domnul cerurile și pământul, iar în ziua a șaptea s'a odihnit și a răsuflat”. (Exod, 31).

Așadar nu a fost deajuns pentru Dumnezeu de a porunci ca omul să se odihnescă în ziua Sabatului. A mai fost necesar ca Dumnezeu să arate că privește Sabatul ca un legământ ce El l'a făcut cu copii lui Israel. Un legământ vecinic ce trebuie prăsnuit necurmat, și care dacă va fi rupt va fi pedepsit cu moartea. Asta fiindcă în acelaș timp Sabatul este o zi sfântă pentru fiii lui Israel. Fiindcă și Dum-

nezeu după ce a creiat cerul și pământul, marea și viețuitoarele și pe om, s'a odihnit în a șaptea zi, care este ziua liniștei, nu a muncii. Insuși Dumnezeu a respectat așadar ziua a șaptea a săptămânii. După comentariile talmudice, el a respectat ziua a șaptea nu numai pentru odihna sa, dar nici n'a voit să pedepsească pe oameni, pentru păcatul de a fi mâncat din arborele binelui și al răului. Fapta lui Adam s'a petrecut în ziua de Vineri seara, în a șasea zi a creațiunii. Cum sărbătoarea odihnei, a Sabatului, începe Vinerea seară, adică în preziua zilei a șaptea, Dumnezeu a așteptat să treacă Sămbăta pentru a izgoni apoi pe primii oameni din rai.

Cifra șapte joacă aci un mare rol. O întâlnim de altminteri destul de des în Biblie. Așa, vorbind de legile lui Israel, ni se spune: „Dacă vei cumpăra un rob evreu, să slujească șase ani ca rob, iar în al șaptelea să iasă slobod fără să plătească nimic ca despăgubire”. (Exod, 21). Alteori cifra șapte ia într'adevăr o însemnătate cosmică impresionantă: „Șase ani să-ți semeni ogorul, șase ani să-ți tai via și să-i strângi roadele; dar anul al șaptelea să fie un Sabat, o vreme de odihnă pentru pământ, un Sabat ținut în cinstea Domnului; în anul acela să nu semeni ogorul și să nu-ți tai via, etc.” (Leviticul, 25).

Adăugind la porunca a IV-a lămuririle din Exod cu privire la respectarea zilei de odihnă, Dumnezeu a voit să arate însă oamenilor că ziua Sămbetei nu este numai o zi a legământului, sau o zi a sfințeniei, — dar să și precizeze că acela care va călca acest legământ va fi pedepsit cu moartea. În a doua poruncă decalogală,

Dumnezeu poruncește omului să nu-și facă chip cioplit, și nici o înfățișare a lucrurilor cari sunt sus în ceruri, sau jos pe pământ, sau în apele mai jos decât pământul, să nu se închine înaintea lor sau să le slujească. Călcarea poruncii aduce și aici pedeapsa divină, — nu a oamenilor. Ea este însă „pedeapsa nelegiuirii părinților în copii până la al treilea și al patrulea neam“. Nu e pedeapsa cu moartea. Numai nerespectarea Sabatului e pedepsită cu moartea. O singură dată încă și aceasta pentru vecie, a mai pedepsit Dumnezeu pe om cu moartea¹⁾. Atunci când omul n'a ascultat de porunca divină de a nu mânca din arborele binelui și răului. Căci Dumnezeu a spus primilor oameni: „să nu mâncați din el și nici să nu vă atingeți de el ca să nu muriți“ (Genesa, 2). Iar când îndemnați de șarpe au mâncat totuș din pomul oprit, Dumnezeu a pedepsit pe șarpe și a pedepsit și pe om, pe bărbat nu numai să scoată cu trudă și în sudoarea feței hrana din pământ și pe femei, să-și nască cu durere copiii, — dar l-a mai pedepsit pe om și cu moartea, să se întoarcă în pământ, „căci din el a fost luat și în țărână se va întoarce“ (Genesa, 3). Nu știu dacă comentatorii Bibliei s'au oprit asupra încheierii povestirii biblice a isgonirii oamenilor din rai. Ea este însă pentru mine, prin contrastul dintre moarte și viață cel evoacă, de o mare frumusețe tragică. Se povestește așa: „Astfel a isgonit El (Dumnezeu) pe Adam, și la răsăritul grădinei Edenului a pus niște heruvimi, care să învârtască o sabie învăpăiată

ca să păzească drumul ce duce la pomul vieții“.

Trebuie prin urmare ca nerespectarea zilei de odihnă din partea omului să fi fost în ochii lui Dumnezeu de o egală gravitate cu aceea a păcatului nostru originar, pentru ca Dumnezeu să pedepsească o faptă și cealaltă, în acelaș fel. Și să o pedepsească mai grav decât însăși nerespectarea poruncii de a nu-și face alți idoli. (În voința aceasta divină putem acum găsi valoarea normei, ca valoare)²⁾.

Istoria evreilor este de altminteri plină de exemple că într'adevăr ziua a șaptea e ziua odihnei pentru ei și zi sfântă pentru Dumnezeu. Astfel Biblia ne spune că zidurile Ierusalimului au căzut în ziua șaptea, în sunetele surleurilor lui Josua. În altă parte, ni se spune că Nicanor nevoind să asculte de sfaturilor oștenilor săi de a nu ataca pe Evrei în zi de Sâmbătă, aceștia, conduși de Juda Macabeul bătură oștile lui Nicanor, îl prinseră, îi tăiară capul și aruncară pradă paserilor limba lui care batjocorise ziua de Sâmbătă, iar mâna i-o ținură pe zidul Templului. În altă parte, ni se spune de asemenea că Antiohus a văzut în moartea sa, o pedeapsă a lui Dumnezeu, care îl pedepsi pentru faptul de a fi interzis evreilor sărbătorirea sabbatului. Știm apoi că atunci când evreii începură să nu mai respecte porunca lui Dumnezeu de a se odihni în ziua sabbatului, profeții preziseră pieirea lor și distrugerea Ierusalimului. Erau în predicile lor pline de mânia, de jale și de foc, cuvintele ineseși ale lui Dumnezeu, fiindcă profeții vorbeau numai limba lui Dumnezeu, în felul însă de a înțelege al poporului, cum comentează și aristoteliceanul Maimonide,

1) Vezi aceeaș idee dezvoltată și de Ernest Hello în lucrarea sa: „Sontag der Tag unsere Herrn“.

2) Vezi H. Rickert, op. cit.

și excomunicatul evreilor din Amsterdam, Spinoza.

Așa dar odihna poruncită de Dumnezeu și văzută de filosofi ca o normă pozitivă decalogală, nu era și nu este nici azi o normă delăsine înțeleasă. Cu toate că este respectată, cu tot aspectul ei hotărât și cu toată formularea ei afirmativă, ea conține sămburele unui conflict ce poate lua adesea proporții tragice.

Deaceia, cum am mai spus, fără să adâncesc lucrurile și voind să fac numai o enunțare aci, corelatul cosmic muncă-odihnă, mai poate fi privit și sub următoarele aspecte: zi-noapte, război-pace, dinamic-static, mișcare-

repaos, formă-conținut, contradicție-identitate, spațiu-timp, iad-raiu, păgânism (munca lui Sisife)-judaism, păgânism-creștinism (idee contrară corelatului nitzschean apolinic-dionisiac), viață-moarte, catolicism-protestantism, romantism - clasicism, Spinoza - Kant, Goethe-Shakespeare, etc. Fiecare din termenii acestor aspecte de corelate este corelativul unuia sau altuia din termenii corelatului muncă-odihnă (liniște).

Filosofia celei de a patra porunci decalogale, poate să aducă prin urmare date prețioase la punctul de plecare al unei viziuni pe un plan nou, al lumii.

„Gafele” istoriei universale

Hendrick Willem von Loon, celebru istorician american, publică în revista „The Forum” din New-York, un articol intitulat: „Cele șapte mari gafe ale istoriei universale”. Din aceste șapte, reproducem aci două cari privesc pe evrei.

Distrugerea Ierusalimului

Una din aceste mari gafe este aceea comisă de Titus care în anul 76, dărâmă Ierusalimul, silind pe evrei să se risipească în lume. În felul acesta, el a ușurat răspândirea creștinismului care a pricinuit căderea Romei. Romanii, cari cunoșteau pe evrei din experiență, fiind în relații cu ei de secole, ar fi trebuit să înțeleagă foarte bine că nu există decât un singur mij-

loc pentru desarmarea nationalismului rigid și a intoleranței religioase a israeliților: să-i lase în pace. În loc să lase mica Palestină evreilor și să-i despartă astfel de celelalte popoare ale imperiului roman, așa precum americanii au făcut cu indienii, constituind „rezerve” la bunul lor plac — romanii au avut stângăcia să se amestece în afacerile interne ale acestor fanatici încăpățânați, să le devasteze capitala și să-i constrângă să emigreze prin toate colțurile imperiului. Și aceasta se petrecea într-o epocă în care evreii se interesau deja cu pasiune de învățătura unui profet nou și misterios. De atunci, evreii constituiră colonii în toate colțurile lumii și în aceste nuclee

(Continuare în pag. 16)

„Evreii — cusătorese”

de BARBU LĂZĂREANU

J. A. Vaillant, lexicograf, meditator al chiaburimei românești de ambe sexe, director de pensionat și de gazetă, voiajor, libellist, membru al Societății Orientale și proscris, a dat la iveală — în 1844 — laboriosul și pestrițul său op despre țara și nația română:

„România (la Romanie) sau istoria, graiul, literatura, descrierea munților și statistica popoarelor limbii de aur”.

Lucrarea aceasta — în trei tomuri — avea să dovedească românilor „recunoștința și dragostea” pe cari li le-a purtat pribeagul acesta, prieten și îndatoritor. A face servicii nu înșamnă însă a jertfi, în expunere, lucrurile trăite și a trece cu vederea metehnele. Celuia care a fost martorul unei epoci, dacă nu i se poate cere desfășurarea îmbelșugată a tuturor celor întâlnite, i se cere însă ca’n ceea ce povestește să nu *escamoteze* pe de-a ntregul, chiar dacă — artistic transfigurează.

În acea etalare incoherentă de istorie, legendă, utilizabile note de călătorie și efuziuni oarecum lirice, — lui Vaillant i se zmulg aspre aprecieri și cuvinte vestejitoare față de o anume clasă pentru membrii căreia el își dă totuși osteneala să fie binevoitor :

„...educația fanariotă i-a făcut vicleni, darnici nmai în vorbe, bănuitori, zgărie-brânză, fricoși, fudui și obraz-

nici în starea de înflorire materială, iar când soarta li-i protivnică, molateci și lași. Ei sânt bărbați la cincisprezece ani, diplomați la optsprezece, fără voință la douăzeci și unu, și majori la douăzeci și cinci”.

Mândria cu privire la obârșia lor pe ce se întemeiază ?

„Ca să’și câștige această boerie, destui înși au văcsuit ciubotele, au făcut cafeaua, au umplut lulelele, s’au urcat înapoia trăsurilor, au slujit la masă, ceea ce li-a procurat titlul de clucerde-arie sau de sătrar; e întâiul pas; au ținut condicele stăpânului lor, au ajuns grămăticii lui și au fost numiți pitari : i-al doilea pas.. De aci încolo au putut căpăta o funcție aducătoare de câștig; iar galbenii-cu-zâmț și plocoanele desăvârșind lucrul, unii dintr’ânșii au ajuns astfel în primele rânduri ale acestei erarii bizare”.

În ce privește păcatele femeilor din aceeași clasă, autorul dă pe față o simpatizantă și ironică induplecare. Când le descrie, Vaillant zăbovește în amănunte anatomice cari destăinuie oarecare experiență; el vorbește de „sânii lor tari și bine desvoltați” („les mamelles fortes et bien développées”), de „picioarele și mâinile lor grăsulii” și spune :

„Adoratoare ale Fecioarei, supuse soțului, roabe ibovnicului, ele fac semnul crucii înainte de-a se arunca în brațele lui, și acoperă cu văl sfintele icoane înainte de a înnodea legătura dragostei”.

Cu privire la clasa căreia noi i zicem: burgheză—și mai ales cu privire la mica burghezime — Vaillant spune:

„...femeile nu-s bune de nimic; bărbaii ale căror brață ar fi atât de folositoare aiurea — la agricultură, în industrie — sânt reduși la slujbe nevrednice de ei: evreii sânt cusătorese (conturières) și fetele trebuie să roșească sub ochii fabricantului care li ia măsura pentru corset”.

Despre rolul evreilor în diferitele bresle ale țării, — iată un lucru asupra căruia s'a tăcut. Ei sânt pomeniți numai ori de câte ori lenea altora trebuie dojenită.

Când lucrările grave și țepen: — cari privesc negoțul și meseriile din principatul Țării Românești și din cel

al Moldovei — nu vin să le facă dreptate acelor meșteșugari (și semenilor lor. breslași în ale înbrăcăminte și podoabelor trupești); unde, dacă nu în literatura memorialistă, găsi-vom pentru ei pagini echitabile?

În această privință cele două volume de memorii ale lui Adolf Stern constituie mai mult decât niște „însemnări de viață”. Sânt capitole de istorie contemporană.

Al doilea volum este mai puțin adâncitor. Dar câte nu evocă și dânsul! Întâiul, cu deosebire, e — însă — un adevărat giuvaer. Calamburgii ar putea spune că e drept să fie așa, de vremece autorul e fiul unui giuvaergiu din Ulița franțuzească (astăzi strada Carol), la a cărei ușă, se opreau caleștile și săreau depe capră arnăuți cu fustanele albe și brăurile încărcate de iatagane și pistoale! Apoi boerii, în tombatere și anieriuri cu lungi falduri, se scoborau a lene și intrau cu ciubucile cu musciuc de chihlibar, și se așezau tacticoși și tabetlii bătând mătăniile”.

„Noi... — breviar judaic”, cartea datorită d-lui A. L. Zissu, este strigătul de demnitate al judaismului român care nu vrea să se lase îngenunchiat.

„Noi... — breviar judaic”, inițiază massa evreească din România, în ideologia și spiritualitatea națională evreească.

„Noi... — breviar judaic”, prin stilul său colorat, prin accentul larg și prin suflul de înaltă exaltare mistică ce animă scrisul lui A. L. Zissu — este și din punctul de vedere literar o operă de săvârșită.

Noi și Eu*)

de ION CĂLUGĂRU

II

Am scris că breviarul judaic „Noi” de A. L. Zissu este un bilanț de lichidare a unei generații, fiind în acelaș timp un jurnal de călătorie, o călătorie de câteva milenii, efectuată într'un singur deceniu : între noi și eu.

Este de prisos să reamintim de starea evreimii românești antebelice. Dacă rămâne un pretext de mizerie asupra căruia se poate stărui, apoi este absența unei tendinți culturale, a unei direcții colective de orientare. Nu se poate tăgădui că au existat rare cuiburi de talmudiști, apariții culturale individuale cu fenomene pur întâmplătoare. Massa cea mare nu participa decât, dacă vreți, platonice la sbuciumul individualităților și se consuma în harță politică provincială sau prefera starea ei de inerție minerală.

Poate că generația de acum mai pricepe că pentru individul evreu cultura în sensul ei universal, reprezenta o evoluție istorică cuprinzând evul mediu, modern, contemporan și în plus, o nemulțumire deschisă spre viitor. Va veni însă un timp când specificul etnic, cel puțin specificul pitoresc se va șterge și nici evreii nu vor mai sesiza drama pe care o trăia insul evreu în lupta sa pentru individualitate și truda de a se smulge din amorf. Dacă pentru intelectualul român intelectualitatea este încă în bună parte, o poliță trasă asupra societății, un

drept de întâietate, pentru intelectualul evreu, cultura era un bun ce nu se măsoară cu etalonul aur, o valoare în sine care nu are circulație. Intelectualul român intra în viață cu un instrument de investigație : limba și cu o certitudine : siguranța unei cariere. Intelectualul evreu era silit din cei dintr-ai zi când lua cunoștință de sine, să înalțe sindardul răsvrătirei, împotriva religiei, împotriva prejudecăților colectivității sale și a colectivității la viața căreia voia să participe. Fără voie obligat, se singulariza. Deaceia, un ins cultivat la școala românească, era pierdut pentru judaism, fără ca prin aceasta să fie câștigat pentru altceva.

Poziția intelectualului evreu din România, până la război, era de simpatizant : față de mișcările politice, ca și față de cele spirituale ale epocii (vezi cazul dr. Steuerman) nu de participant activ.

Nu s'a dovedit încă cert dacă, cultura este rezultatul unei stări de belșug. Este însă probabil că așa este. O cultură cere neapărat plenitudine. S'ar putea obiecta că nevoia de cultură la evrei este aproape un instinct de exasperare. Instinctul acesta poate fi valabil pentru indivizi, nu însă și pentru colectivități. Masele evreești din România nu huzuriau, mai ales înainte de război, în belșug. Pe deoparte : silite să-și susțină școlile, instituțiile

*) Vezi Adam No. 44

religioase și de asistență socială, pe de alta, lupta pentru existență care mobiliza toate energiile, această masă alimentând și vreo trei rate de emigrațiuni colective — nemai ținând seamă de cele individuale — nu s'au mai găsit energii culturale. „Oficialitatea” evreiască imita servil politica culturală — ca să zicem așa — a statului român. Și fiindcă nici statul român n'avea o politică culturală, personalitățile românești fiind apariții stinghere, fără ascendență, sau descendență — politica evreiască culturală exagera până la caricatură pe cea românească. S'a practicat politica școlară care culminează în concepția d-rului C. Angelescu și nimic mai mult. Necesară, de sigur, această politică. Dar nu înseamnă totul. Judaismul român avea alte datorii. Nu s'au găsit însă nici purtători de cuvânt și nici bancheri cari să finanțeze astfel de întreprinderi.

Deaceia credem că nu exagerăm când afirmăm că politica epitropală — dacă se poate spune așa — era o primă de încurajare pentru asimilarea evreilor din România (dacă este cu puțință!) și mai ales o îndepărtare a individualităților din masele evreești. Conștiință sau nu, politica a reușit. Și a reușit într'atât că exponenții masselor evreești din România au fost frații și fiii cămătarilor Bercovitz sau micii politicieni vicleni și publiciști lipsiți de dar. Conștiință sau nu această politică a dat naștere la pletora de „titrați” evrei, inculți și infatuați. Conștiință sau nu această politică de mici burghezi a excrocat masele cu un ieftin sentimentalism, a trișat în jocul ei cu autoritățile românești, cerând mai puțin decât se cuvenia și oferind mai mult decât se cerea.

În atmosfera agitată, deși însă patriarhală, de acum 20 de ani a crescut încă un alt tineret evreu: generația lui A. L. Zissu. Un tineret care lua cunoștință de sine, cu mijloace de analiză necunoscute generației trecute, care privia existența cu altă nedumerire, fără spaimă. Generația aceasta se adaptase vieții românești citadine: trăia entuziasmul și desnădejdea întregului tineret, visa cu Arghezi și Galaction, se războia cu d-nii Iorga și Cuza, își lepăda accentul straniu și apucăturile de ghetto. Împărțit în tabere, tineretul se sbătea să găsiască un punct de reazăm, o zonă spirituală unde se întâlnesc curențele contradictorii. Cu simpatii pentru sionism — din orgoliu social — pentru socialism și democrație țărănească — din utopică visare umanitaristă — și pentru nitscheanism, fiindcă reprezenta o argumentare modernă a ideii de popor ales și o nouă formulă a aristocratismului individualist evresc — acest tineret s'a risipit în viață. Zissu a tras traectoria cea mai desăvârșită a evoluției lui. Deaceia evoluția spirituală a lui Zissu este o succesiune de probleme rezolvite sau pe cale de rezolvire iscate în drumul dintre noi și eu. Adică, dintre masa evreiască și ins. A. L. Zissu a trăit toate problemele pe care și le-a pus generația lui. Punctul său de vedere este al unui bărbat care mărturisește în numele aristocrației acelei generații. „Noi” nu este un breviar judaic. Dar este itinerarul individualității care se smulge din inerția colectivității, fără s'o renege.

Cartea lui Zissu este — deși nu vrea să fie — un rezumat al istoriei evreești din România, din ultimul veac.

Și încă n'am ajuns la esența ei.

Un medic evreu la curtea lui Ștefan cel Mare *)

de Dr. Y G R E C

IV

○ ○ ○

În articolele noastre trecute arătam cum în anul 1472 un medic evreu spaniol despre care documentele spun că era „hispanus natione sed jude hebreus“ (de naționalitate spaniol dar de religie evree) și care trăise la curtea lui Uzum Hassan, Chanul Turcmanilor (în munții Armeniei) și-i câștigase încrederea, plecase spre Moldova în fruntea unei misiuni diplomatice („nuncios soler nes“). Am arătat calea ce a urmat, popasurile lui în porturile Mării Negre prin coloniile genoveze unde se aflau și mulți coreligionari ai lui. Și apoi de aci, pe vestea „cale tătărească“ am arătat cum ajunsese la Vaslui unde în aceea lună se afla voevodul Moldovei.

Am descris momentul politic de atunci când domnul Moldovei era atât de neliniștit pentru soarta fărîi lui din cauza înaintărilor triumfale ale lui Mohamed, cuceritorul Constantinopolului. Ștefan își vedea periclitată toate ieșirile lui la mare. Arătăm furia lui Ștefan contra Turcilor care pusese atunci pe tronul Munteniei pe Radu cel Frumos pe care-l ura de moarte, fiind că era amic devotat al Turcilor. Ștefan se mai aștepta apoi la un atac din partea Sultanului fiindcă îi luase Chilia, portul atât de important pe Dunărea.

Și afară de acestea, am arătat că Ștefan se căsătorise tot atunci (1472) cu Maria de Mangop, o prințesă catolică din familia Paleologilor, care deasemenea trebuie să-l fi excitat în ura sa pe Voievodul Moldovei.

Tocmai atunci sosi evreul Isak beg cu misiunea din partea lui Uzum Hassan de a uni pe toți regii creștini, în frunte cu Papa dela Roma, pentru o nouă cruciadă împotriva Turcilor.

Am reproduș — în numărul 43 din „Adam“, scrisoarea către Ștefan așa cum o adusesse Isak beg — adică în latinește, dând și traducerea ei în românește (tăducere datorită prof. sorului N. Iorga).

Vezi „Adam“ nr. 41, 42, 43.

Istoricul Xenopol, în „Istoria Românilor“ vol. II pag. 320, vorbind de această scrisoare, dă o interpretare cuvintelor din ea „ad excellentissimos dominos Francorum“ arătând că misiunea lui Isak către „dominos Francorum“ nu trebuie înțeles: „către regii Francezilor“ (Francezii aveau doar un singur rege) ci regii Francilor adică suveranii Europei de atunci.

Medicul Isak beg intervine pentru restabilirea prieteniei dintre Moldova și Ardeal din 1472

După ce citise lui Ștefan scrisoarea trimisă de Uzum Hassan, și după ce căpătase adesiu-ne entuziastă a domnului Moldovei la alianța antiurcă a suveranilor creștini europeni (formarea unui fel de „paneurpe“). Isak beg plecă din Vaslui, trecând munții în Ardeal.

Istoricul și profesorul universitar Cănel a stabilit că Isak beg a primit, în urma audienței lui la Ștefan, o misiune deosebită din partea acestuia către Matiaș, regele Ungariei. Isak beg trebuie desigur să-i fi spus lui Ștefan, că printre cei dintâi suverani creștini ai Europei, îl va vizita pe regele Ungariei.

Dușmănia dintre Unguri și Moldoveni era atunci continuă. Hotarele regatului Ungariei erau prădate atunci de Ștefan „anual“ (cum se exprimă într'un document vice-voievodul Ardealului în 1469) Matiaș era apoi incurcat atunci în rivalități cu Polonia, pentru succesiunea Boemiei (și Polonia era Suzerana Moldovei). După bătălia de la Baia ostilitățile continuau.

Condițiile economice de atunci cereau însă restabilirea legăturilor dintre Ardeal și Moldova. În anul 1468, Brașovenii trimiseră — după cum arată documentele — scrisori la Suceava cerând reluarea vechilor relațiuni cu Moldova. Boierii moldoveni trimiseră atunci pe Iliș să trateze. Se știe însă că el n'a făcut nici o ispravă.

Dar tocmai atunci — constată prof. Cancel — îl surprindem pe Stefan dând (la 3 Ian. 1472) un privilegiu comercial „Șoltuzilor și pângarilor și tuturor orașenilor și tuturor neguitorilor din Brașov” (I. Băgdan, documente Moldovenești în arhivele Brașovului „Convorbiri Literare” 1905 p. 845—5 citat de Cancel).

Acest privilegiu, spune prof. Cancel, arată o nouă sferă de lucruri după obiceiurile anterioare: Bazat pe documente, și în mod logic, prof. Cancel afirmă că Stefan n'a lăsat neutilizată trecerea lui Isak beg pe la el, întru buințându-l ca mijlocitor pentru restabilirea legăturilor prietenești dintre Moldova și Ardeal.

În sprînjul acestei ipoteze vine coincidența uimitoare a șederii lui Isak la Buda (la întoarcerea lui din Veneția, cum vom vedea), cu emiterea unui privilegiu dat la rândul său de Matei negustorilor moldoveni.

La 20 Ianuar 1473, cu mult înainte de a se constata legături conștiente prin acte omagiale, Matiaș dă acest privilegiu surprinzător, când ne gândim la alăția ani de ostilitate dinainte dintre cei doi domni.

Această înpăcare ungaro-moldovenească a avut apoi (în 1473) ca urmare și o tovarășie de arme.

D. prof. Cancel stabilește toate aceste fapte care arată rolul lui Isak beg ca mijlocitor diplomatic, pe baze de acte, în descrierea detaliată a căroră nu putem intra aci.

Isak beg în Veneția

De aci, din Ardeal fără a trece încă pe la Buda, Isak beg pleacă direct la Veneția.

D. N. Iorșa scrie:

„Sosirea lui Isak beg înseamnă îndrumarea celor dintâi legături directe ale Veneției cu Stefan”.

Ca să ne dăm seama de ce Isak beg și-a înleptat pașii întâi spre orașul lagunelor trebuie să ne amintim ce forță considerabilă politică și economică era atunci Veneția în lume, ce putere de expansiune reprezenta atunci imperialismul venețian. Ea era stăpâna, împărăteasa mărilor din răsăritul Europei și puterea ei de atunci se poate asemăna cu puterea Angliei de azi. Ea singură era socotită capabilă prin flota ei să opună o rezistență Turcilor care înaintau triumfători pentru cucerirea lumii (deși în diferite lupte se dovedise că ea nu va putea rezista). La 1430 pierduse Silonicu', la 1453 asista

neputincioasă la spectacolul cuceririi Constantinopolului. Așa cel puțin credea probabil Uzum Hassan și ambasadorul său Isak beg.

În realitate simț că Venețienii căutau ei să-l întrebulește pe Stefan ca forță de rezistență împotriva Turcilor.

Dar Isak beg, fără a fi cunoscut „concepția materialistă a istoriei” știa de sigur încă de pe atunci că îndărătul fenomenelor politice, îndărătul ideologiilor aparente, care fomentează războaiele, stau condițiile economice ca factor deciziv.

Lupă cum interesul cel mare al Angliei, în marele războiu mondial din 1914, de a menține Constantinopolul în mâna Turcilor, n'a fost dictat de cât de un interes economic (libertatea circulației grânelor românești, rusești, bulgare) tot astfel pe vremea lui Isak beg, acesta știa că tot un interes economic putea fi acela care să ajute înfăptuirea acelei „pan europe” pe care o visa dar interesul european de atunci cerea dimpotrivă scoaterea Constantinopolului din mâna Turcilor.

Și cel mai mare interes în această privință îl aveau atunci puternicele republici comerciale italiene: Genua, Florența, Veneția, Roma, amenințate veșnic de Turci în hegemonia lor comercială în basiful mediteranean.

Dar mai presus de toate, acest interes mare economic pentru gonirea Turcilor din Europa îl aveau țările române și aceasta o știau și republicele italiene și Papa.

Iată de ce Isak beg vizită întâiu pe Stefan și iată de ce porni din Moldova spre Veneția.

Ne putem deci lesne închipui ce primire frumoasă trebuie să i se fi făcut eroului nostru când sosi în republica Veneției. Mi-l închipui pe Isak beg vizitând întâiu pe coreligionarii lui din ghetto-ul Veneției, de la care putea afla lucruri interesante despre obiceiurile de la palatul dogilor unde avea să se prezinte. Mi-l închipui cetind înaintea dogelui și a seniorilor scrisoarea lui Uzum, stăpânul său și poate și una din partea lui Stefan. Parcă-l văd asistând la ceremonia simbolică în care dogele își aruncă în valurile mării inelul de logodnic al Mării. Isak beg făcea de sigur parte dintre invitați — cum era obiceiul — pe corabia aurită a dogelui, când acesta urmat de șirul neîntrerupt de gondole își făcea plimbarea înaintea șirului de palate.

S'a plimbat de sigur și pe canalul Grande,

a admirat de sigur și frumusețile unice ale lui San Marco cu mozaicurile care, la sosirea lui, erau gata, făcând admirația tuturor; o fi intrat în biserica San Marco, poate din prudență (era doar „fide hebreus”) dar palatul ducal era gata de pe atunci, și de sigur că a putut să admire frumusețile arhitectonice și tablourile picturale și frescele.

Mi-l închipui pe Isak beg cutreerând podurile pline de lume, și-n special puntea Rialto, unde mai târziu — după două secole — Shakeospere îl zărise — cu imaginația bine înțeles — pe Shylok și pe Iessica lui adoptată.

Să nu uităm că Isak beg era „medicus” și în Veneția, însă dela 1368 (cum ne spune d. N. Iorga) se întemeiasă un Colegiu de chirurgie. E mai mult ca probabil ca doctorul în medicină Isak beg să fi vizitat acest colegiu (de unde șim că venise și Matei Murano, doctorul care-l îngrijise pe Ștefan cel Mare).

Nu cunoaștem rezultatele misiunii lui pe lângă republica Veneției. De altfel mari ajutoare de aci n'a putut căpăta atunci și mari iluzii nu și-a putut face căci Veneția era atunci în decădere militară, avea o flotă de mercenari și nu tocmai entuziastă după multe înfrângeri. Documente ciferite din arhivele Veneției, Poloniei, Ungariei vorbesc de trecerea lui Isak beg pe aci. Ba se spune că Venețienii i-au dat și un costum nou cu care să se poată prezenta demn înaintea Papei la Roma.

Am văzut că Veneția scria lui Uzum: Facem cunoscut Majestății Voastre că, cu puține zile înainte de sosirea lui Azimoamet, ajuns și ni se înfățișă nouă Isak, ambasador al Serenității Voastre, care fu văzut și primit cu bucurie și plecând se îndreptă către Roma spre a îndeplini pe lângă papa poruncile Majestății Voastre” (Cornet: Guerre del Veneti nell'Asia pag. 48)...

Aci înaintea Papei își expuse Isak-beg tot planul marelui alianțe ce o visa înfăptuită între suveranii creștini contra Turcilor. Spre a realiza această alianță era nevoie întâi de o pace europeană.

Cititorul să nu se mire văzând într-o asemenea ipostază pe eroul nostru, pe el evreu, la Curtea papală. Citiți prefața pe care a scris-o Edmond Fleg, marele poet francez, la piesa sa „Le juif du pape”. Între altele el scrie: „Este sigur că foarte adese ori, Papii, ca și Regii și Împărații, țineau la curtea lor evrei eminenți: literați, cabaliști, astronomi,

— și în deosebi medici. Papa Iuliu II — ca să nu cităm de cât pe unul, — se lăsa a fi îngrijit chiar de rabinul Comunității evree din Roma și anume de Bonet de Lattès, care singur dintre conrații săi creștini reușise să puie diagnoza de letargie într-o zi când prelații și cardinalii, cari-l socotiau pe Papa mort, intrău deja în jurul suscesiunii lui”.

* * *

Nu înseamnă de sigur a „contemporaniza” trecutul când ni-l vom închipui pe eroul nostru vizitând — la sosirea lui la Roma — Comunitatea evree din orașul etern. A vizitat de sigur și celebra sinagogă din Roma, pe care ne-a descris-o deună-zi în splendidul său stil fosforescent părintele Galaction, unde Sf. Sa presupune că trebuie să-și fi făcut rugăciunile apostolul Pavel, când venise la Roma.

Documentele ne spun că de aici dela Roma, Isak-Beg s'a înapoiat iar la Veneție. Îmi închipui că nu numai farmececele minunatului oraș îl atrăgeau iar într-acolo, cum atrag mei reu pe ori cine a văzut odată minunea venețiană. El avea în inima și-n conștiința lucidă, îmboldul urii ideal și știa bine că pe atunci sfaturile cele mai înțelepte și mai eficiente întru realizarea idealului său tot de la Sanatul Veneției îi vor veni.

Astfel găsim între documentele ce conțin informațiile date de Veneția din acel timp ambasadorilor săi (și Giosaffate Barbaro) următoarele:

„Isak, primul ambasador al lui Uzum, învins din Roma, s'a dus după gândul lui și după îndemnul nostru la serenissimul rege al Ungariei, pentru a-l îndemna și convinge din nou să se însuflească” (Cornet: Guerre del Veneti nell'Asia în litere).

Iată și textul original:

„Isak medic, primo ambasador suo, ritornato de Roma è andato per sua deliberation et per nostri conforto al serenissimo signor re de Ungaria per iterum suad'lo et confortarlo...”

A pornit deci eroul nostru spre Ungaria. Ajuns la Buda știm că fu primit de Regele Matias într-o audiență solemnă, când predă lui Matei scrisorile stăpânului său, Chanul Turcomanilor.

Marele istoric ungar Fraknoi (citată de d. prof. Cănel de la Universitatea din București) în expunerea sa asupra domniei lui Matei întreține și scrisoarea adusă de Isak.

El scrie:

„Isac prezintă într-o audiență solemnă la 8 Mai epistola stăpânului său scrisă în limba persană...” A predat de sigur și traducerea ei în latină așa cum a făcut și la curtea lui Ștefan cel Mare.

Tot atunci predă el lui Matei și scrisorile destinate regelui Cazimir al I-ului, „scrisori pe care i le expediasă acestuia, însuși regele Matei însoțindu-le de următoarea scrisoare din parte a:”

„Ne-au fost remise zilele astea scrisorile prea ilustrului principe Hassan, din care am aflat că dânsul s'a ridicat din nou cu toată puterea împotriva prea nelegiuitului împărat al Turcilor... A scris asemenea scrisori înaltului pontifex, Împăratului și seninătății voastre pe care am hotărât să le trimitem împreună cu expunerea și traducerea din limba persană făcută în Caffa „sub manu publica” și cu sigiliul referendului părinte, domnul Hieronimi, episcop al acelei cetăți”.

Din istorie în legendă

De aci înainte pierdem urmele documentare ale lui Isak beg.

Atâta știm precis, că misiunea lui reuși numai în parte, fără însă a avea un rezultat final practic pentru realizarea idealului său. A convins pe Papa și pe Venetieni, căci din documentele istorice aflăm că Papa a intrat în liga lui Uzun, cu Venetia și Neapole, echipând o flotă în 1472. Era însă prea puțin și s'a văzut apoi cum, încet, încet, Venetia și republicile italiene ieșiră înfrânte. Caffa căzu în mâna Turcilor la 1475; Cetatea albă în 1474. Coloniile comerciale evrești, armenesti și grecești primiră astfel o lovitură grea.

În anul 1473, Uzun, stăpânul lui Isak, motorul alianței „paneuropene”, e învins de către Mohamed într-o luptă la Barberd pe Eufrat.

Dar în mijlocul panicii generale, când în toate țările europene se auzia strigătul: vin Tu cii!, care este soarta erou'ui nostru? Unde e Isak beg? Ce s'a făcut el după ce predase scrisorile lui Matei? Mister!

Nu mai găsim nicăieri vre-un document care să pomeniască de acest „jidov răscăitor” stăpân desigur acum cinci sute de ani de un vis care frământă și astăzi o parte din mulțimile evree—eliberarea pământului sfânt—și încercând pentru aceasta, ca mijloc, realizarea mai întâi a unei alianțe între popoarele Europei, ceea ce visează încă și azi, fără a izbuti, un Kudenhove-Kalergi și alți precon-

zatori ai „paneuropei” bineînțeles în vederea altor scopuri.

Se poate că Isak beg să fi trecut iar în Moldova și acolo să-și găsit moartea pe drumurile atât de nesigure de pe atunci.

Se poate iar să se fi oprit undeva, stabilindu-se, ca medic, la vre-o curte împărătească! Grație relațiilor ce-și făcuse la Curtea papală și la diferite curți regale, dobândise de sigur un deosebit prestigiu.

Mulțimile evree nu l'au uitat însă. Dacă faptele lui nu se găsesc consemnate în nici o cronică sau vre-un document din arhivele evrești, sufletul lui continuă însă a trăi în legende evrești. Din istoria cea mai autentică eroul nostru trece în legendă.

Alți mai competenți decât mine se vor strădui poate să stabilească dacă nu cumva el este eroul real care se ascunde în legenda lui Reuben, acel prinț evreu sosit misterios la Roma și intrând călare pe un cal alb în curtea palatului papal, venit — cum spunea el — din Arabia cu o misiune din partea triburilor Ruben, Gad și jumătate din triburile Manasse, răstăcite acolo, — de a organiza o cruciadă sub protecția papei Clement al 7-lea și a regelui Portugaliei Ioan al 3-lea.

Marele romancier german Iacob Wasserman a scris romanul său Reuben făcând din acest prinț mesianic eroul principal al romanului.

Edmond Fleg a scris piesa sa „Je jure du pape” brodând întreaga lui dramă pe care a jucat-o trupa Pitoeff la „Teatrul Antoine” din Paris pe aceeași legendă a lui David Reuben, dar având ca erou pe un alt vizitor și mistic mesianic Solomon Molcho, devenit tovarăș de vise și de lupte al lui Reuben. Atât viața și isprăvile lui Reuben și Molcho fac parte însă numai din legende populare evrești. Îndărătul ori cărei legende se găsește însă totdeauna un nucleu, un sămbure de adevăr istoric.

Acest nucleu strălucitor astăzi prin adevărul lui istoric e ființa medicului evreu Isak beg. E prea mare coincidența în timp a apariției eroului nostru (1472-1474) și a timpului în care legenda evree îl așează pe Reuben și Molcho (1520).

Și e prea asemănătoare misiunea lui Isak beg cu a lui Reuben ca să nu credem că Isak beg a fost immortalizat în figura misticului Reuben de bogata închipuire a lui Israel în eterna lui visare mesianică și sionistă.

Insemnări pe anul 1932

de I. L U D O

○ ○ ○

Noi, evreii, suntem un popor cu două calendare : unul creștin și altul judaic. După cel creștin mâncăm bătae — iar după cel judaic plângem de durere. E ceva în genul lui August prostul care se ține de șale numai când își aduce aminte — nu când îi se rupe efectiv spinarea. Altminteri — cum o să stârnească râsul copiilor?

*

Ce prevedem pentru anul 1932 ? Exact ceea ce s'a petrecut în 1832, 1732, 1632, etc. Pe lângă celelalte plăgi abătute asupra lumii întregi — șomajul, crahurile, paralizia economică — nouă, evreilor, ni se rezervă pogromuri, prigoane, legi excepționale. E un plus de favoruri cu care am avea dreptul să ne mândrim, dacă — dacă n'ar fi negrii din America de Nord cari ne răpesc farmecul exclusivității. Și protestăm ! E inechitabil. Înțelegem această primă pentru noi — fiindcă am dat omenirii Biblia. Dar care e meritul negrilor ? Charlestonul ?

*

O caricatură inserată în revista vieneză „Der Goetz von Berlichingen” înfațișează un grup de nazii (național-socialiști) zbierând în jurul lui Hitler : „Jos Norman ! Jos Rosenberg ! Jos toți harharii ăștia scârboși !” La care Hitler, bătând furios cu pumnul în masă : „Gura ! Numai eu am dreptul să hotărâsc cine e jidan și cine nu !”.

Adevărata putere de sugestie a u-

nui șef se dovedește numai atunci când știe să prezinte un cotoiu, drept episcop catolic. D-nii Norman și Rosenberg au fost însărcinați de Hitler să expună programul antisemit în fața guvernelor străine.

*

În cursul acestui an vom afla, desigur, că Hitler care e naționalist german fără a fi măcar cetățean german, nu-i de origine cehă cum nu-i nici de origine austriacă — ci descinde pur și simplu dintr'o familie galițiană, alungată din Ucraina de pogromurile lui Chmelnițki. E prea de tot antisemit și naționalist german Hitler acesta, ca să nu fie mezinul vreunui șamăs din Camenetz-Podolsk.

*

Însuși Hitler se declară a fi „un naționalist fără patrie”. În afară de Napoleon, doar evreii se pot lăuda cu această pasiune fără corespondență — demontabilă, transportabilă și ambulantă. Cum Hitler corsican nu e...

*

Sunt sigur că, la fel cu cei câțiva mai industriași germani de rit mozaic, evreii de pretutindeni ar face tot ce le stă în putință pentru Hitler, dacă ar avea convingerea că tipul e într'adevăr antisemit. Întotdeauna am dovedit o slăbiciune deosebită pentru pogromiști. Sub pretext că vrem să combatem antisemitismul — am hrănit și

îngrășat pe antisemiți. De aci și atenția exagerată ce ni-o acordă aceștia. Altfel cum se explică faptul că antisemiții sunt antisemiți numai și numai cu evreii?

*

Dacă am compara sumele ce le-am dat pentru combaterea antisemitismului cu cele afectate mișcării sioniste — am putea deduce că antisemitismul e singura noastră vanitate reală. Unde mai pui că e și cel mai plauzibil pretext pentru botezul lui Ițicsohn. Numai asta câte parale face?

*

Filantropi cum suntem, noi nu dăm decât ca să ni se spună: mersi. Or, dacă dăm pentru sionism, înseamnă că ne dăm chiar nouă înșine. Atunci cine să ne mulțumească? Noi înșine, nu? Asta-i curată prostie. Și-ți spun drept, e și timpul astăzi să dai parale pe prostii!

*

Propun dar evreilor din lumea întreagă o colectă publică în folosul lui Hitler. Pentru ca subscripția să aibă succes — e absolut necesar s'o întitu-lăm: „Fondul pentru restaurarea Bibliotecii Vaticanului”. Se vor grăbi cu contribuțiile până și evreii cu părul creț din Abisinia.

*

Niciodată evreii nu sunt mai solidari ca atunci când e vorba să se tragă ei înșiși pe sfoară.

*

Dacă nea Ghiță e antisemit, îi dăm de frică. Și se astâmpără. Și dacă un antisemit se astâmpără se cheamă că-i filosemit. Și dacă-i filosemit, atunci de-abia trebuie să-i dăm. Și-i dăm fi-

rește. Din recunoștință. Și — fie vorba între noi — din prudență. Fiindcă dacă nu-i dăm se supără și iar devine antisemit și iar trebuie să-i dăm ca să se facă filosemit ș. a. m. d. Iată-l pe nea Ghiță realizatorul unui mic perpetuum mobile de buzunar.

*

Mai rămâne o mică chestiune de rezolvat: dacă filosemitismul lui Hitler nu ne-ar costa mai mult decât antisemitismul său. Gândiți-vă bine: o fi chiar Hitler un mare, foarte mare antisemit care merită tot interesul poporului evreu — dar să nu uităm că nu e singurul și că mai avem și alții pe capul nostru. Nu ne e îngăduit să provocăm șomajul printre antisemiți. Ar deveni comuniști. Și un comunist nu e un antisemit. Un comunist e un porc-de-câine. El nu ia, ci-și ia. Și apoi asta nu numai că na-ți spune mersi, dar te mai și injură de mamă. Cântăriți avantajile!

*

Un antisemit când devine comunist, ce e?

Un agent de poliție.

Dar un comunist când devine antisemit, ce e? Un patriot? Nu! Un naționalist? Nu? Un creștin habotnic? Nu! Atunci ce?

Tot un agent de poliție, firește. Fiindcă sunt singurele două împrejurări în cari individul se pune în imposibilitate de a tranșa „chestia de rasă”, pe cale amiabilă.

*

În noaptea ajunului de Crăciun un preot american care slujește la biserica Nașterii Domnului din Betleem, apăsând pe butonul unui dispozitiv, a pus în mișcare clopotele bisericii Sft.

Toma din New-York. La acest semnal au început să sune toate bisericile din America. Ziarele interpretează actul dela Bethlehem; ca cea mai impresionantă inițiativă pentru propagarea păcii universale. Incontestabil.

Mă gândesc numai cu melancolie—că evreii pierd încăodată prilejul să fie poftiți la banchetul păcii universale. Iar vor rămâne la ușă. Dar așa li se cuvine. De ce nu au prevăzut și sinagogile lor cu clopote?

„GAFELE” ISTORIEI UNIVERSALE

(Continuare din pag. 5 a)

luă naștere creștinismul, tot atât de primejdios pentru Statul de atunci, pe cât sunt de primejdioase învățăturile lui Marx și Lenin pentru statul capitalist de astăzi. Isbânda acestor teorii noi, duse la căderea Romei.

Intransigența rabinilor

Gafa următoare, în ordine cronologică, fu refuzul evreilor de a colabora cu Mahomet. Astfel, ei pierdură ultima posibilitate de a face din cultul judaic o religie mondială. La începutul carierii sale, profetul se găsea la Medina, centru comercial înfloritor, unde trăia o colonie evreească importantă; Mahomet care, până atunci, nu obținuse mult succes, ar fi vrut să dezcredinșoșilor săi un program nou, ca să

îște mai mult entuziasm. Astfel, el arăta evreilor din Medina că e dispus să le adopte religia cu câteva mici schimbări. Totuși, rabinii se arătară neîncredători și supuseră pe Mahomet la un examen sever asupra Talmudului. Viitorul profet, care era un om de acțiune, nu prea era versat în subtilitățile Talmudului. Așa că rabinii îi întoarseră spatele, tratându-l de impostor și de profet mincinos. Dar Mahomet, în curând stăpân al Medinei, nu întârzie să bage de seamă că evreii nu erau decât niște mediocri soldați și se purtă cu ei, ca și cu ceilalți dușmani ai săi, adică îi zdrobi. Dacă evreii ar fi acceptat oferta lui Mahomet, astăzi, în locul islamismului, ar fi stăpânit religia lor, peste o mare parte din Asia și Africa de Nord.

ACEASTA

este Marca renumitelor fabrici de

cerneluri tipografice

(Lito, Offset, Blechdruck etc.)

BERGER & WIRTH, LEIPZIG

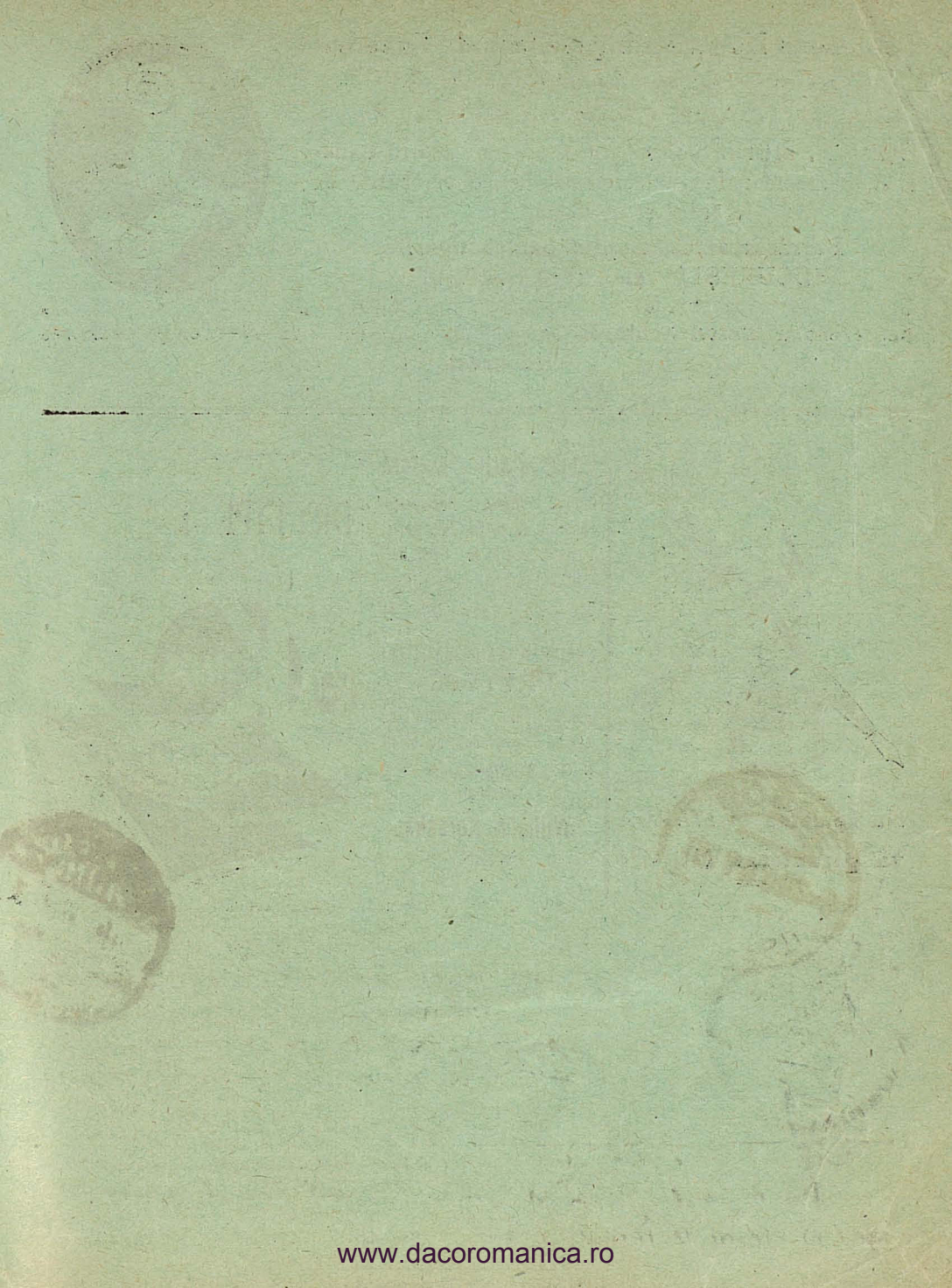
Clei de valuri, firnis, sicativ etc.

Cartonagiști, Tipografi, Legători. Nu-l schimbați pe vechiul vostru furnizor în

Hârtii Gumate FERDINAND KOHNWALLIN, Wien

Reprezentant Simon Schmidt, Str. 11 Iunie 3, București — Tel. 3-10/49 — Telegr. Leckores.

www.dacoromanica.ro

Leonhardt Kommanditgesellschaft, Dresden

Hârtii și cartoane Kunstdruck și Chromo,
CARTOANE CHROMOERSATZ,

Elfenbein, Bristol, Stolzenberg, Copertă, Hârtii Bauk-
post, Pergament, Pergamentersatz, Pergamyr, Hârtii de
legătorii și cartonage etc.

Furnizor al Cartonului pentru țigările
„BUCUREȘTI” și „SPECIALITATE”

Reprezentant **Simon Schmidt**, Str. 11 Iunie, 3,—Tel. 3-10/49—Telegr. Leokores
București VI

Nu recămați **MARCA**
vă garantează **CALITATEA**

Cunoscătorii preferă

Carbon, Indigo, Hectografe,
Panglici de mașini de scris,
Tușiere, Pastă de lipit, Hâr-
tii de calc și millimetrice

K O R E S

Sabloane Dau:matritze)
DRYTYPE

pentru toate sistemele de
mașini de reprodus, au biruit
și la instituțiile de Stat
românești.

Wilhelm Koreska
WIEN

